

Людмила КОБИЛЕЦЬКА,

orcid.org/0000-0003-4688-3622

кандидат філологічних наук,

доцент кафедри початкової та дошкільної освіти

Львівського національного університету імені Івана Франка

(Львів, Україна) *lyudmyla.kobyletska@lnu.edu.ua*

ФОЛЬКЛОР ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ ХУДОЖНЬО-МОВЛЕННЄВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ДОШКІЛЬНОЇ ТА ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ

У статті проаналізовано роль фольклору у формуванні художньо-мовленнєвої компетентності дошкільників та молодших школярів. Проблему розвитку мовлення дітей дошкільного та молодшого шкільного віку засобами усної народної творчості науковці висвітлювали багатогранно, однак аспект формування художньо-мовленнєвої компетентності здобувачів дошкільної та початкової освіти засобами українського фольклору потребує детального опрацювання. Мета розвідки – проаналізувати особливості художньо-мовленнєвої діяльності та визначити роль фольклорних творів у формуванні художньо-мовленнєвої компетентності здобувачів дошкільної та початкової освіти.

У статті розкрито сутність, структуру художньо-мовленнєвої діяльності, проаналізовано роль художнього образу в розвитку творчої уяви дітей. Окреслено поняття “художньо-мовленнєва компетентність” та її компоненти – художньо-естетичне сприйняття та словесну творчість.

Значну увагу в розвідці приділено характеристиці фольклорних жанрів, які доцільно застосовувати під час навчально-виховного процесу в закладі дошкільної освіти та початковій школі. З раннього віку педагоги широко використовують в освітньому процесі віршички-пісеньки, які не лише розважають дитину, але розвивають мовлення, пам'ять, інтерес, любов до художнього слова. Невід'ємною частиною навчально-виховного процесу в закладі дошкільної освіти та початковій школі є вивчення казок, які сприяють формуванню у дітей оцінно-етичних суджень, естетичному вихованню; розвивають художній смак, творчу уяву. Визначено особливості організації та проведення роботи з використання малих фольклорних жанрів: загадок, скоромовок, лічилок, мирилок, забавлянок, паремій. Також обґрунтовано педагогічні умови формування художньо-мовленнєвої компетентності здобувачів дошкільної та початкової освіти засобами фольклору.

Усна народна творчість змалку породжує у дитячих душах людські цінності: добро, милосердя, співчуття, любов до краси слова. Багатство художніх засобів, образів, національний колорит фольклорних творів сприяють формуванню високої культури мовлення.

Ключові слова: *художньо-мовленнєва компетентність, художньо-мовленнєва діяльність, фольклор, дошкільники, молодші школярі.*

Liudmyla KOBYLETSKA,

orcid.org/0000-0003-4688-3622

Candidate of Philological Sciences,

Associate Professor at the Department of Preschool and Primary Education

Ivan Franko National University of Lviv

(Lviv, Ukraine) *lyudmyla.kobyletska@lnu.edu.ua*

FOLKLORE AS A FACTOR IN THE FORMATION OF ARTISTIC AND SPEECH COMPETENCE OF PRESCHOOLERS AND PRIMARY SCHOOLCHILDREN

The article analyzes the role of folklore in the formation of artistic and speech competence of preschoolers and primary schoolchildren. The problem of speech development of preschool and primary schoolchildren by means of folklore has been covered in many ways, but the aspect of formation of artistic and speech competence of preschoolers and primary schoolchildren by means of Ukrainian folklore need detailed elaboration. The purpose of the research is to analyze the features of artistic and speech activity and to determine the role of folklore works in the formation of artistic and speech competence of preschoolers and primary schoolchildren.

The article reveals the essence, structure of artistic and speech activity, analyzes the role of artistic image in the development of children's creative imagination. The concept of artistic and speech competence and its components – artistic and aesthetic perception and verbal creativity are outlined.

Considerable attention in the investigation is paid to the characteristics of folklore genres, which should be used during the educational process in preschool and primary school. From an early age, children's poems are widely used in

the educational process of preschool education, which not only entertain the child, but develop speech, memory, interest, love of the artistic word. An integral part of the educational process in preschool and primary school is the study of fairy tales, which contribute to the formation of children's evaluative and ethical judgments, aesthetic education, develop artistic taste, creative imagination. The peculiarities of the organization and carrying out of work on the use of such small folklore genres as riddles, pater, counters, paremias are determined. The pedagogical conditions for the formation of artistic and speech competence of preschoolers and primary schoolchildren by means of folklore are also substantiated.

Folklore from an early age engenders in children's souls human values: kindness, mercy, compassion, and love for the beauty of the word. The richness of artistic means, images, national color of folklore works contribute to the formation of a high culture of speech.

Key words: *artistic and speech competence, artistic and speech activity, folklore, preschoolers, primary schoolchildren.*

Постановка проблеми. Одним із найважливіших завдань сучасної освіти – формування освіченої, творчої особистості. Ідеями індивідуальності та унікальності кожної дитини, підтримки самостійності, незалежного мислення, впевненості, необхідності розвитку її креативного потенціалу наскрізь пройняті такі нормативні акти, як Базовий компонент дошкільної освіти (2021) та Державний стандарт початкової освіти (2018). У вказаних нормативних документах задекларовано особистісно орієнтований, компетентнісний, діяльнісний, соціокультурний та інтегрований підходи до організації освітнього процесу. Діяльнісний підхід передбачає пріоритет набуття особистого досвіду дитини та процесу його формування у всіх видах діяльності, які реалізуються у дошкільному та молодшому шкільному віці: руховій, ігровій, мистецько-творчій, пізнавально-дослідницькій, господарчо-побутовій. Компетентнісний підхід передбачає увагу до збагачення досвіду дитини та використання комплексних психолого-педагогічних впливів (педагогічних технологій, методів, способів), що сприяють становленню компетентності. Основними характеристиками інтегрованого освітнього процесу є радісне проживання подій, смислове наповнення, активне залучення дитини до співпраці з дорослими. Особистісно орієнтований підхід передбачає визначення базових якостей особистості, розвиток активності, ініціативності та креативності дитини (Базовий компонент дошкільної освіти, 2021). Одним із завдань освітнього напрямку “Мовлення дитини” Базового компонента дошкільної освіти (2021) та освітньої галузі “Мовно-літературна” Державного стандарту початкової освіти (2018) є формування художньо-мовленнєвої компетентності, яка поєднує два види діяльності – художню та мовленнєву.

Важко переоцінити роль усної народної творчості у формуванні естетичних вражень, спонукання до мовленнєвої творчої діяльності, розвитку образного мовлення.

Аналіз досліджень. Проблему розвитку мовлення дітей дошкільного та молодшого шкільного віку засобами фольклору у своїх працях висвіт-

лювали К. Ушинський, А. Богуш, Н. Гавриш, Н. Дзюбишина-Мельник, Л. Фесенко, Н. Лисенко, М. Мнищенко, М. Варварук, Г. Ватаманюк та інші. Також у наукових працях проаналізовано сутність художньо-мовленнєвої діяльності, її види та специфіку на різних вікових етапах (А. Богуш, Н. Гавриш та ін.). Однак, аспект формування художньо-мовленнєвої компетентності здобувачів дошкільної та початкової освіти засобами українського фольклору потребує детального опрацювання.

Мета статті – проаналізувати особливості художньо-мовленнєвої діяльності та визначити роль фольклорних творів у формуванні художньо-мовленнєвої компетентності здобувачів дошкільної та початкової освіти.

Виклад основного матеріалу. Як ми зазначили вище, одним із підходів до сучасного процесу навчання є діяльнісний. Усе життя дитини супроводжується різними видами діяльності, у процесі яких вона набуває певних знань, формуються певні компетентності. Виокремлюють різні види діяльності: трудову, пізнавальну, навчальну, пошукову, мовленнєву, музичну, образотворчу, художню та ін..

Серед різноманітності усіх видів діяльності виділяють також художньо-мовленнєву. Сутність художньо-мовленнєвої діяльності розкрила у своїх розвідках А. М. Богуш. Дослідниця визначила структуру художньо-мовленнєвої діяльності, яка, на її думку, складається із таких компонентів: когнітивно-мовленнєва, поетично-емоційна, виразно-емоційна, оцінювально-естетична й театральні-ігрова (Богуш, 2010: 57). Алла Михайлівна виокремила чотири складові художньо-мовленнєвої діяльності: 1) сприймання на слух та розуміння дітьми змісту художніх творів; 2) відтворення змісту і виконавча діяльність (декламування, відповіді на запитання, переказування, бесіда за ілюстраціями, узагальнювальні бесіди, читання в особах тощо), 3) театралізована діяльність (інсценування, театральні вистави); 4) творчо-імпровізаторська діяльність (ігри-драматизації, ігри за сюжетами літературних творів, словесно-поетична творчість) (Богуш, 2010: 57).

Детально аналізувала особливості художньо-мовленнєвої діяльності дітей

Н. В. Гавриш. Дослідниця зазначала, що художньо-мовленнєва діяльність є одним із найулюбленіших способів самовираження та самореалізації дитини, виховання у неї мовленнєвої культури й елементів творчості у мовленні, плекаючи “уміння переносити різноманітні засоби художньої виразності у власну словесну творчість, складати невеликі розповіді, казкові історії за змістом скоромовок...” (Гавриш, 1999: 19).

У своїх розвідках Наталія Василівна детально аналізує, що до складу художньо-мовленнєвої діяльності відносяться театральнo-мовленнєва, образотворчo-мовленнєва, музично-мовленнєва, літературно-мовленнєва діяльність (Гавриш, 1999: 19). Мовлення є основою усіх вищезазначених видів діяльності, адже, як стверджує дослідниця, взаємозв'язок мовленнєвої діяльності з іншими видами художньої творчості може бути різноманітним: словесна творчість і образотворча діяльність (діти малюють і складають розповіді до власних малюнків), мовленнєвотворча і музична діяльність (добір музичного твору до своєї казки, музичні асоціації з сюжетом), театралізована та мовленнєвотворча діяльність (сюжетоскладання, дитячий фольклор) та ін. (Гавриш, 1999: 19).

В художньо-мовленнєвій діяльності, як зазначає А. М. Богуш, присутній художній образ залежно від виду мистецтва, який збуджує творчу уяву, фантазію, розвиває ініціативу дитини (Богуш, 2010: 44).

Художній образ сприяє швидкому встановленню асоціативних зв'язків з довкіллям, вчить дитину мислити і робити висновки. Як наслідок, діти створюють образи у внутрішньому плані, і вже ці образи стають стимулами зовнішньої активної діяльності (мовленнєвої, рухової, образотворчої, музичної). Художнє слово сприяє розвитку образності мислення та уяви дошкільників та молодших школярів, формуванню в них оцінно-етичних суджень.

Художньо-мовленнєва компетентність – здатність відтворювати художньо-естетичні враження від сприйняття літературних і фольклорних творів засобами різних видів художньо-мовленнєвої діяльності, що засвідчує ціннісне ставлення дитини до художнього слова як культурного явища, друкованої чи електронної книжки, достатній для художньої комунікації рівень літературної обізнаності (Базовий компонент дошкільної освіти, 2021: 20).

Важко переоцінити роль усної народної творчості у формуванні художньо-мовленнєвої компетентності.

Перші уявлення про світ дитина отримує з маминих колискових. Слухаючи колискову пісню, дитина долучається до національних цінностей через поетику слова, мелодію. З колисковою піснею передається любов матері до дитини; це перший досвід духовності та моралі. Під час перших кроків, годування, будь-яких видів активності немовля чує примовлянки, які формують мовлення дитини і сприяють формуванню емоційної сфери. До прикладу, примовлянка під час умивання дитини: *Водичко-водичко, умий моє личко, очка щоб ясніли, щічки червоніли, щоб сміявся ротик, і дихав гарно носик*. Ця примовлянка вчить дітей умиватися з радістю. Звертання до водиці і пестливі слова сприяють створенню сприятливої атмосфери, збагачують духовну красу.

З раннього віку широко використовують в освітньому процесі закладу дошкільної освіти дитячі віршики-пісеньки, які не лише розважають дитину, але розвивають мовлення, пам'ять, інтерес, любов до художнього слова. Наведу приклади найвідоміших: *“Ходить гарбуз по городу”*, *“Два півники, два півники”*, *“Я лисичка, я сестричка”*, *“Танцювала риба з раком”* та ін..

Невід'ємною частиною навчально-виховного процесу у закладі дошкільної освіти та початковій школі є вивчення казок, які сприяють формуванню у дітей оцінно-етичних суджень, естетичному вихованню, розвивають художній смак, творчу уяву. Важко переоцінити естетичний потенціал українських народних казок *“Котик та Півник”*, *“Лисичка та Журавель”*, *“Півник і двоє мишенят”* та ін., що виявляється в яскравому зображенні казкового світу, в захопленості та повчальності. Без сумніву, народна казка – невичерпне джерело вивчення національного колориту, побуту, звичаїв, особливостей національної кухні, природного середовища.

Як зазначає М. Філіпчук, мова допомагає формувати етномовну картину світу – продукт і рушій національної самосвідомості; вона є тим фактором, що поєднує духовні здобутки попередніх і наступних генерацій, а також виступає засобом етнічної ідентифікації, шляхом якої актуалізується зв'язок між конкретним мовцем і цілим етносом – творцем і носієм мови (Філіпчук, 2007: 5 – 6). Виконання мовою функції передачі етнічної ментальності “полягає не в тому, що виражається мовою, а в тому, як виражається” (Потебня, 1993: 187). З цього погляду цікавим виступає традиційне дискурсивне вживання мови (фольклорні тексти замовлянь, вірувань, оповідей-міфів (казка, переказ, легенда тощо), вербальних фрагментів весільних та інших обрядів),

яке визначає для свого носія напрями світосприймання (Жайворонок, 2001: 48).

Фольклорні твори формують у дитини національну художньо-образну картину світу. Адже у казках, легендах, пареміях трапляється дуже багато знакових для української культури слів: *борц, галушки, піч, пиріжки, рута-м'ята, калина, верба, соловейко* та ін.

Важливе значення для морально-естетичного виховання та формування художньо-мовленнєвої компетентності здобувачів дошкільної та початкової освіти мають такі малі фольклорні жанри, як загадки, скоромовки, лічилки, мирилки, забавлянки, паремії.

У лексикографічних джерелах подано різні тлумачення терміна "паремія". Прості, невеличкі за розміром, вони дивують широким використанням мовних виразних засобів, оригінальністю художніх образів. Так, дослідниця О. Селіванова залучає до паремій прислів'я, приказки, етикетні формули (вітання, побажання, порівняння), прикмети, каламбурки, крилаті вислови тощо (Селіванова, 2004). Паремії навчають любові до рідного краю (*У ріднім краю – як у раю; Нема на світі другої України, немає другого Дніпра; У чужім краю і солов'ї не цвірінькають*); дружності (*Людина без друзів – що дерево без коріння; Міцну дружбу й сокирою не розрубаси; Одна ластівка весни не приносить; Один у полі – не воїн; Одна бджола меду не наносить*). Дбати про своє здоров'я навчають паремії: *Здоров'я – дорожче багатства; Здоров'я за гроші не купиш; Недосипаєш – здоров'я втрачаєш; Рух – це здоров'я*. Виховують любов і повагу до батьків такі прислів'я та приказки: *Добрі діти – батькам вінець, а злі діти – кінець; Шануй батька й неньку, то буде тобі скрізь гладенько; Все купиш, лише тата і мами – ні; Рада б мати до дітей небо прихилити та зорями вкрити*. Розвивати любов і наполегливість до навчання допоможе вивчення таких паремій: *Книга вчить, як на світі жити; Книга для людини – що вікно для хатини; Хто знання має, той і мур зламає* (Кобилецька, 2020: 58).

Малі фольклорні жанри використовують також для формування родинних стосунків (*Оцей пальчик – наш дідусь, оцей пальчик – баба, оцей пальчик – наш татусь, оцей пальчик – мама, оцей пальчик – хлопчик наш, а зуть його Саша*).

Налагодженню зіпсованих дитячих стосунків сприяють мирилки, що є своєрідним обрядом укладання "мирної угоди" (*Через тин вишня нахилилася, дві подружечки посварилися. Тобі яблучко, мені грушечка, не сварімося, моя душечко. Тобі яблучко, мені зернятко, помирімося, моє сер-*

денько). Малі фольклорні жанри доречно використовувати, щоб виховати любов до природи і усього живого. Велике естетичне значення має лічилочка: *Раз – метелик, два – жучок, три – невтомний павучок, а чотири – бабка спритна, п'ять – то сонечко привітне, шість – потішний світлячок, сім – то джмелик-дивачок, вісім – бджілка-трудівниця, дев'ять – мушка-танцівниця, десять – коник-стрибунець. Тут лічилочці кінець!* Цікаві епітети, якими охарактеризовано комах, допоможуть дитині створити певні художні образи на основі асоціації і, безумовно, мають велике естетичне значення.

Беззаперечною є вагома роль загадок у розвитку мисленнєвих процесів у дітей, поетичному сприйманні навколишнього світу, естетичному вихованні. Наведемо приклади загадок: *Сидить дівця у коморі, а коса її надворі* (Морква); *За лісом, за пралісом золота паляниця печеться* (Сонечко); *Один баранець пасе тисячі овець* (Місяць і зорі) та ін.. Загадки відзначаються невеликим обсягом, римованою формою, легкістю для запам'ятовування, і викликають велике зацікавлення у дітей.

З логопедичною метою використовують скоромовки, які допомагають вимовити дітям складні звуки. Здобувачі дошкільної та початкової освіти з радістю повторюють цікаві скоромовки: *Бобер на березі з бобренятами бублики пік; На дворі трава, на траві дрова; На річці Лука спіймав рака у рукав*.

Доцільно на заняттях з розвитку мовлення та уроках з української мови та читання використовувати народні жартівливі тексти, які підтримують добрий настрій дитини, розвивають мовлення, сприяють психічному розвитку.

Будь-який фольклорний твір виступає перед дитиною в єдності змісту і художньої форми; завдання педагога – підготувати дитину до сприйняття цього твору. Для цього необхідно звернути увагу дітей не лише на зміст, а й на виразність мовних засобів мирилки, загадки, казки, вірша та інших творів усної народної творчості. Дитина повинна усвідомлювати зв'язок компонентів художньої форми зі змістом фольклорного твору. Адже змістова сторона художньо-мовленнєвої компетентності складається з різного роду знань та умінь: дитина повинна знати багато фольклорних творів, уміти пояснити особливості основних фольклорних жанрів, усвідомлювати і могли пояснити значення образних слів, доцільність їх вживання в поетичному тексті та прозі (Базовий компонент дошкільної освіти, 2021: 20).

Вивчення фольклорних творів у ЗДО та початковій школі сприяє високому рівню мовленнєвої

культури: мовлення дитини стає багатим, точним та виразним. Збільшується словниковий запас; дитина вміє добирати такі слова, які найкраще передають зміст висловлювання; вживає фразеологізми та паремії; розуміє роль метафор, порівнянь, епітетів у художньому тексті. Дитина підтримує бесіду про зміст, ідею, характери та вчинки героїв твору, висловлює свої враження, оцінно-етичні судження стосовно персонажів, переповідає відомі казки, оповідання; усвідомлює та пояснює зміст прислів'їв, приказок, доречно використовує їх у мовленні, відгадує загадки, інтонаційно передає різні почуття при виконанні творів усної народної творчості, відтворює в мовленні образні вислови з фольклорних текстів, чітко промовляє скоромовки, чистомовки, лічилки, прислів'я та приказки, бере участь у різноманітних мовних іграх.

На основі аналізу фольклорного твору в єдності його змісту й художньої форми, а також в активному засвоєнні засобів художньої виразності, діти навчаються самостійно складати невеличкі твори. Словесна творчість – особливий вид діяльності дитини, для якого характерні самостійність, образність, зв'язність, виразність.

Дошкільники та молодші школярі мають величезний творчий природний потенціал, тому дуже важливо забезпечити умови розвитку дитячої фантазії, атмосферу творчого натхнення, зацікавити дітей творити свої оповідання, казки, вірші. Вихователю ЗДО та учителям слід систематично звертати увагу на вивчення фольклорних жанрів здобувачами дошкільної та початкової освіти. Доцільно використовувати такі критерії відбору

фольклорних творів: змістовність, інформативність, доступність змісту, морально-етичне, естетичне значення. Також під час проведення занять чи уроків важливе місце посідає створення сприятливої морально-психологічної атмосфери, розвивального середовища, застосування індивідуального підходу до кожної дитини. Педагог повинен побачити настрій, стан здобувача освіти, навчити дітей долати труднощі, розвивати мовлення. Також дуже важливо продумувати різні види занять, порушувати питання проблемно-пошукового характеру. Мовлення педагога повинне бути делікатне, коректне, тактовне.

Висновки. Художньо-мовленнєва діяльність реалізується в таких напрямках: розвиток художньо-естетичного сприймання і художньої творчості; виховання культури мовлення; збагачення емоційно-чуттєвого і когнітивного досвіду, якому сприяють творча, рухова, мовленнєва активність дитини у процесі сприймання і відтворення фольклорного твору. Художньо-мовленнєва компетентність дошкільників та молодших школярів формується значною мірою з допомогою засобів фольклору, адже усна народна творчість – своєрідний морально-етичний та естетичний кодекс. Фольклорні твори змалку породжують у дитячих душах людські цінності: добро, милосердя, співчуття і любов до краси слова. Багатство художніх засобів, образів, національний колорит фольклорних творів сприяють формуванню високої культури мовлення. Завдання вихователя та вчителя – сформуванню художньо-мовленнєву компетентність дошкільників та молодших школярів, використовуючи найрізноманітніші методи і прийоми, форми та засоби.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Базовий компонент дошкільної освіти, 2021 р. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilna-osvita/bazovij-komponent-doshkilnoyi-osviti-v-ukrayini> (дата звернення: 3.06.2021).
2. Богуш А. М. Методика організації художньо-мовленнєвої діяльності дітей у дошкільних закладах. К. : Видавничий Дім "Слово", 2010. 304 с.
3. Богуш А. М. Формування оцінно-етичних суджень у дітей дошкільного віку : монографія. Одеса, 2002. 239 с.
4. Гавриш Н. В. Художнє слово і дитяче мовлення. Донецьк: Лебідь, 1999. 170 с.
5. Державний стандарт початкової освіти, 2018 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/87-2018> (дата звернення: 26.05.2021).
6. Жайворонок В. В. Українська етнолінгвістика: деякі аспекти досліджень. *Мовознавство*. 2001. № 5. С. 48–63.
7. Кобилецька Л. В. Паремії як чинник морального виховання дошкільників та молодших школярів. *Матеріали звітних наукових конференцій факультету педагогічної освіти*. Л.: ЛНУ імені Івана Франка, 2020. Вип.5. С. 57-59.
8. Потебня А. А. Мысль и язык. К.: СИНТО, 1993. 192 с.
9. Селиванова Е. А. Основы лингвистической теории текста и коммуникации. К. : Брама, 2004. 336с.
10. Філіпчук М. В. Етносимволіка мовних одиниць в українському обрядовому дискурсі: автореф. дис..канд. філол. наук. К., 2007. 20 с.

REFERENCES

1. Bazoviy komponent doshkilnoi osvity [The basic component of preschool education], 2021 r. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilna-osvita/bazovij-komponent-doshkilnoyi-osviti-v-ukrayini> (access date: 3.06.2021). [in Ukrainian]

2. Bohush A. M. Metodyka orhanizatsii khudozhno-movlennievoi diialnosti ditei u doshkilnykh zakladakh [Methods of organizing artistic and speech activities of children in preschool institutions]. K. : Vydavnychi Dim "Slovo", 2010. 304 s. [in Ukrainian]
3. Bohush A. M. Formuvannia otsinno-etychnykh sudzhen u ditei doshkilnogo viku : monohrafiia. [Formation of evaluative and ethical judgments in preschool children: a monograph]. Odesa, 2002. 239 s. [in Ukrainian]
4. Havrysh N. V. Khudozhnie slovo i dytiache movlennia [Artistic word and children's speech]. Donetsk: Lebid, 1999. 170 s. [in Ukrainian]
5. Derzhavnyi standart pochatkovoї osvity [State standard of primary education], 2018 r. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/87-2018> (access date: 26.05.2021). [in Ukrainian]
6. Zhaivoronok V. V. Ukrainska etnolinhvistyka: deiaki aspekty doslidzhen [Ukrainian ethnolinguistics: some aspects of research]. *Movoznavstvo [Linguistics]*. 2001. № 5. S. 48–63. [in Ukrainian]
7. Kobyletska L. V. Paremii yak chynnyk moralnoho vykhovannia doshkilnykiv ta molodshykh shkoliariv [Paremiias as a factor in the moral education of preschoolers and primary school children]. *Materialy zvitnykh naukovykh konferentsii fakultetu pedahohichnoi osvity [Materials of reporting scientific conferences of the faculty of pedagogical education]*. L.: LNU imeni Ivana Franka, 2020. Vyp.5. S.57-59. [in Ukrainian]
8. Potebnya A. A. Myisl i yazyik [Thought and language]. K.: SINTO, 1993. 192 s. [in Russian]
9. Selivanova E. A. Osnovy lingvisticheskoy teorii teksta i kommunikatsii [Fundamentals of linguistic theory of text and communication]. K. : Brama. 2004. 336 s. [in Russian]
10. Filipchuk M. V. Etnosymbolika movnykh odynyts v ukrainskomu obriadovomu dyskursi: avtoref. dys. kand. filol. nauk [Ethnosymbolism of language units in the Ukrainian ritual discourse: the abstract of the dissertation of the candidate of philological sciences]. K., 2007. 20 s. [in Ukrainian]